

Міжнародне співробітництво у сфері статистики (за матеріалами 42-ї сесії Статистичної комісії ООН)

Розглянуто питання вдосконалення окремих аспектів діяльності національної статистичної системи відповідно до міжнародних вимог та стандартів, що обговорювалися на 42-й сесії Статистичної комісії ООН.

Ключові слова: статистична комісія ООН, міжнародні вимоги, міжнародні стандарти, національна статистика.

У теперішніх умовах економічна глобалізація насамперед проявляється в інтернаціоналізації ринкових факторів виробництва й послуг та охоплює динамічні багатофункціональні процеси економічної інтеграції. Відповідно до цього зростає рухливість національних ресурсів у контексті світогосподарських зв'язків та одночасно посилюється взаємозалежність національних економік.

Ступінь глобалізації, вплив міжнародних процесів та рівень залучення економіки держави у світове господарство можна оцінити з допомогою системи статистичних показників. У зв'язку з цим виникає необхідність наближення методології та організації національної статистики до міжнародних вимог. Саме тому дослідження складових процесу трансформації національної статистичної системи відповідно до міжнародних стандартів є актуальним завданням, що вимагає проведення порівняльного аналізу напрямів міжнародного співробітництва у сфері статистики.

Питання інтеграції національних статистичних систем досліджували учені та статистики-практики. О. Осауленко зазначає, що "... з розширенням у процесі глобалізації зв'язків між різними країнами все більш актуальною стає потреба у міжнародних статистичних дослідженнях, які можуть здійснюватися лише за умови використання зіставних даних, отриманих за єдиною методологією, тобто скоригованих" [1, с. 6]. У зв'язку з цим потребує подальшого вивчення й аналізу відповідність результатів статистичних досліджень у національній статистиці вимогам міжнародних зіставлень.

Метою статті є дослідження рівня інтеграції окремих складових національної статистичної системи в міжнародний статистичний простір у контексті матеріалів 42-ї сесії Статистичної комісії ООН.

У роботі 42-ї сесії Статистичної комісії ООН, що відбулася 22–25 лютого 2011 року в головному офісі ООН у Нью-Йорку, брали участь керівники та представники статистичних служб 132-х країн, а також 41-ї міжнародної організації, спеціалізованої та міжурядової установ. Поряд денний

включав розгляд 34-х основних доповідей, 13 із яких призначалися для обговорення та прийняття рішень, а 21 – для інформування.

Зазначені доповіді стосуються вдосконалення методологічних підходів до ведення окремих галузей статистики та забезпечення їх порівнянності на міжнародному рівні, зокрема гендерної статистики, національних рахунків, еколого-економічного обліку, статистики енергетики, комплексної економічної статистики, статистики розвитку людського потенціалу, а також питань реалізації Програми міжнародних зіставлень, Основних принципів офіційної статистики тощо.

Розгляд питань гендерної статистики є дуже важливим з огляду на нагальну потребу в адекватних даних, необхідних для зміцнення аргументованої бази щодо розробки політики та прийняття рішень. Під час 42-ї сесії Статистичної комісії ООН огляд гендерної статистики та дискусії за цією проблематикою відбувалися на підґрунті двох основних документів – доповіді Генерального секретаря ООН щодо Глобальної програми з гендерної статистики [2] та доповіді статистичної служби Гани [3].

Глобальна програма з гендерної статистики розроблена з метою вирішення основних проблемних питань, що пов'язані з:

- необхідністю створення систем збирання даних із розподілом за статтю;
- обмеженою доступністю деяких даних гендерної статистики;
- недостатнім використанням показників гендерної статистики.

Серед основних досягнень гендерної статистики слід зазначити підготовку Європейською економічною комісією (далі – ЄЕК) ООН "Керівництва з розвитку гендерної статистики: практичне застосування" та розроблення стандартної методології обстежень насильства над жінками. Тренінги з різних питань гендерної статистики для фахівців статистичних служб країн також були дуже корисними для ознайомлення з передовим досвідом. Зокрема, "Керівництво з розвитку гендерної статистики" дозволило країнам-членам проінвентаризувати національні бази даних із гендерної ста-

тики та переглянути методологію визначення показників. Це стало черговим кроком на шляху впровадження гармонізованих методологічних підходів у гендерну статистику на міжнародному рівні.

Важливим внеском у розвиток статистики стало розроблення методології обстежень насильства над жінками. Наразі робоча група з цього питання відпрацювала загальні організаційно-методологічні підходи до зазначеного обстеження, що охоплюють усі етапи його підготовки та проведення. Після реалізації тестових обстежень ця методологія уможливила отримання зіставних даних щодо насильства над жінками для здійснення міжнародних порівнянь і розроблення політики запобігання цьому явищу.

Держкомстат підготував рекомендації щодо подальшого вдосконалення методології національної гендерної статистики відповідно до міжнародних статистичних стандартів.

На підставі останніх документів ЄЕК ООН із питань гендерної статистики було сформульовано такі важливі позиції гендерного аналізу:

- участь у громадському житті та прийняття рішень;
- професійна сегрегація;
- доступ до ринку праці та участь у ньому (включаючи неформальну зайнятість);
- насильство над жінками;
- торгівля людьми;
- використання часу;
- складання бюджетів з урахуванням гендерної специфіки.

У рамках розгляду питання щодо національних рахунків на 42-й сесії Статистичної комісії була представлена доповідь Міжсекретаріатської робочої групи з національних рахунків [4]. У доповіді наведено оновлену інформацію про хід опублікування й перекладу видання “Система національних рахунків, 2008 рік” (далі – СНР 2008) та представлено програму досліджень зазначеної робочої групи, її мандат і структуру управління.

Доповідь Міжсекретаріатської робочої групи з національних рахунків є дуже важливою для України. Це зумовлено тим, що Державний комітет статистики України завершив Програму розвитку системи національних рахунків України на період до 2010 року, згідно з якою в практичну діяльність Держкомстату була майже повністю впроваджена міжнародна методологія Системи національних рахунків 1993 року, а зараз розробляються заходи з впровадження оновленої міжнародної методології СНР 2008. Дуже корисними для використання у практичній роботі, впровадження нової методології та роз’яснення користувачам є представлені в додатках до документа показники масштабів застосування СНР 2008.

Особливо цікавим у доповіді є питання обліку умовної оплати послуг фінансових посередників,

оскільки Держкомстат спільно з Національним банком України вже тривалий час проводять опрацювання цього розрахунку та його інформаційного забезпечення.

Наслідком фінансової кризи стала зацікавленість державних органів у розробці індикаторів раннього попередження й економічних циклів. Тому для офіційної статистики України є важливою ініціатива Статистичного департаменту ООН і Євростату з розроблення єдиного методологічного підходу до шаблону таких даних.

Ураховуючи те, що Стратегія розвитку державної статистики на період до 2012 року передбачає підготовку до впровадження в Україні Системи національних рахунків 2008 року ([5], пункт V. 2.), для Держкомстату надзвичайно актуальною та корисною є методологічна допомога міжнародних організацій із цього питання, а також деталізована інформація щодо регіональних планів і рекомендованих етапів впровадження СНР 2008.

Зважаючи на важливість ведення комплексного еколого-економічного обліку як доповнення до системи національних рахунків, що дозволяє відстежувати вплив екологічних факторів на економіку в цілому, 42-га сесія Статистичної комісії ООН підтримала проект перегляду Системи еколого-економічного обліку (далі – СЕЕО) та хід проведення робіт Комітетом експертів щодо забезпечення його впровадження. Ці питання обговорювалися на основі доповіді Комітету експертів з еколого-економічного обліку [6]. Тематичний перелік для СЕЕО (том 1) складається з 21-го питання й охоплює широке коло найбільш актуальних тем із різних галузей статистики. Для України пріоритетними є такі системи екологічних рахунків:

- рахунки витрат на охорону навколишнього природного середовища;
- екологічні рахунки викидів в атмосферу “NAMEA-повітря”;
- рахунки руху матеріалів та екологічних товарів і послуг.

У теперішній час Україна розробляє більшу частину статистичної інформації, необхідну для складання рахунків витрат на охорону навколишнього природного середовища та викидів у атмосферне повітря, у розрізі видів економічної діяльності.

Статистичний облік витрат на охорону навколишнього природного середовища здійснюється на базі щорічного спеціального державного статистичного спостереження, в якому представлені капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону довкілля, позови та штрафи за порушення природоохоронного законодавства, а також екологічні збори за викиди в атмосферне повітря зі стаціонарних і пересувних джерел забруднення, скидання забруднених стічних вод і розміщення відходів.

Для складання екологічних рахунків “NAMEA-повітря” в Україні розробляється інформація щодо

обсягів викидів парникових газів та інших хімічних речовин як стаціонарними, так і пересувними джерелами забруднення. Слід також зазначити, що у цій сфері існують певні проблемні питання, що стосуються, наприклад, розрахунку обсягів викидів діоксиду вуглецю від спалювання біомаси з метою отримання енергії, а також визначення питомих викидів від використання палива на побутові потреби домогосподарствами.

У подальшому планується створити та забезпечити ведення екологічного рахунку руху матеріалів. Наразі вивчається структура рахунку та з'ясується наявність статистичних і адміністративних даних для його заповнення.

Серед питань, що обговорювалися на засіданні Статистичної комісії, необхідно зазначити проблеми статистичного вивчення охорони здоров'я, висвітлені в доповіді Міжсекретаріатської робочої групи, де було розглянуто проект концептуальних засад статистики охорони здоров'я. У рамках удосконалення національних статистичних спостережень у цій галузі статистики основні положення документа допоможуть:

- 1) визначити пріоритетні сфери у статистиці охорони здоров'я;
- 2) забезпечити зіставність даних та показників статистики охорони здоров'я;
- 3) розробити статистику охорони здоров'я у координації з усіма зацікавленими сторонами.

В Україні статистика охорони здоров'я централізована у системах Міністерства охорони здоров'я (статистика мережі закладів, захворюваності, інвалідності) та Міністерства соціальної політики (статистика інвалідності). Координація між Держкомстатом та розробниками адміністративної звітності відбувається на належному рівні шляхом погодження всієї звітної статистичної документації та відповідно до прийнятих міжнародних статистичних стандартів у цій сфері статистики.

Позитивним прикладом забезпечення порівнянності даних зі статистики фінансування охорони здоров'я стала розробка Методологічних положень щодо складання допоміжного рахунку охорони здоров'я та побудова його основних таблиць. Це сприяло включенню України до бази даних Всесвітньої організації охорони здоров'я "Національні рахунки охорони здоров'я".

Статистичній комісії було представлено доповідь зі статистики туризму Всесвітньої туристичної організації, де узагальнено наведено огляд роботи з підготовки "Міжнародних рекомендацій по статистиці туризму".

Підготовлений Світовою організацією торгівлі ООН загальний огляд діяльності щодо укріплення статистичного потенціалу в галузі статистики туризму заслуговує на позитивну оцінку та є підґрунтям для подальшої дискусії. У цьому документі охарактеризовано спільні та відмінні особливості організаційно-методологічних засад проведення

обстежень у галузі статистики туризму, що допомагає зрозуміти типи нарощування статистичного потенціалу, в тому числі започатковані Статвідділом ООН регіональні семінари-практикуми за участю національних статистичних служб, національних банків, прикордонних служб.

Щодо стратегічних напрямів розвитку статистики туризму Україна взяла на себе такі зобов'язання:

- визначити статистику туризму пріоритетним напрямом розвитку національної статистики;
- удосконалити систему державних статистичних спостережень та адміністративних даних щодо статистики туризму відповідно до міжнародних рекомендацій, зокрема визначених у "Міжнародних рекомендаціях зі статистики туризму – 2008", що розроблені Статвідділом ООН.

Держкомстат планує переглянути систему збирання даних зі статистики туризму, оптимізувати методи їх збирання, удосконалити систему статистичних показників, розробити методологічні положення щодо складання допоміжного рахунку туризму та побудувати сім основних таблиць рахунку. Ці завдання передбачені заходами Стратегії розвитку державної статистики до 2012 року.

На робочих засіданнях сесії обговорювалася доповідь ООН з проблем статистики у галузях освіти, науки та культури. У доповіді наведена інформація про хід глобальних консультацій щодо змін до Міжнародної стандартної класифікації освіти та процесу її підготовки для затвердження на Генеральній конференції ООН.

Документ, підготовлений комісією ЮНЕСКО щодо статистики освіти, заслуговує на особливу увагу національних статистичних служб, він є підґрунтям для подальшої дискусії та допомагає зрозуміти основні проблемні питання, пов'язані з:

- переглядом та упровадженням Міжнародної стандартної класифікації освіти (далі – МСКО);
- створенням Міжсекретаріатської робочої групи зі статистики освіти.

Серед основних досягнень статистики освіти України – адаптація Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО – 1997) до національних умов і національного нормативно-правового поля щодо освіти. Це уможливило заповнення щорічних запитальників Інституту статистики ЮНЕСКО щодо рівнів освіти та міждержавне порівняння основних показників статистики освіти за рівнями освіти. Крім того, це дозволило застосувати міжнародну методологію для складання допоміжного рахунку освіти.

Дуже важливим фактором укріплення статистичного потенціалу в сфері статистики освіти є налагодження механізму співробітництва шляхом проведення тренінгів та спільної роботи експертів. Представники органів статистики брали участь у низці семінарів, проведених у рамках роботи щодо застосування міжнародної класифікації статисти-

ки освіти та заповнення міжнародних запитальників зі статистики освіти, які щорічно вдосконалюються. Україна розглянула проект оновленої МСКО і надала певні коментарі до цього документа.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що виконання міжнародних зобов'язань вимагає активної участі державних статистичних органів України у процесах міжнародної статистичної діяльності,

застосування міжнародних стандартів у практиці статистичних досліджень, вивчення нових підходів до забезпечення зіставності статистичної інформації. Результати проведеного дослідження свідчать, що національна статистична система України зазнала принципових змін. Наразі одним із найважливіших напрямів її розвитку є орієнтація на ефективне інформаційне забезпечення інтеграції країни у світовий економічний простір.

Список використаних джерел

1. Осауленко О. Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація : [моногр.] / Осауленко О. Г. – К. : ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2008. – 415 с.
2. Доклад Генерального секретаря о глобальной программе гендерной статистики [Электронный ресурс] / Материалы сорок второй сессии Статистической комиссии ООН. – Режим доступа : <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc11/2011-4-SG-GenderStats-R.pdf>
3. Доклад статистической службы Ганы о гендерной статистике [Электронный ресурс] Материалы сорок второй сессии Статистической комиссии ООН. – Режим доступа : <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc11/2011-3-Ghana-GenderStats-R.pdf>
4. Доклад Межсекретариатской рабочей группы по национальным счетам [Электронный ресурс] / Материалы сорок второй сессии Статистической комиссии ООН. – Режим доступа : <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc11/2011-6-NationalAccounts-R.pdf>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії розвитку державної статистики на період до 2012 року” від 05.10.2008 р. № 1413-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1413-2008-%F0>
6. Доклад Комитета экспертов по эколого-экономическому учету [Электронный ресурс] Материалы сорок второй сессии Статистической комиссии ООН. – Режим доступа : <http://unstats.un.org/unsd/statcom/doc11/2011-7-UNCED-R.pdf>

Вітаємо з ювілеєм!

Жук

Ірину Миколаївну,

директора департаменту міжгалузевої статистики підприємств.

Бажаємо здоров'я, щастя, злагоди в родині.

Нехай і надалі професійні знання та досвід допомагають Вам у роботі!

*Рада засновників та редколегія журналу
“Статистика України”*